

บทความวิชาการ
การใช้สื่อบันเทิงร่วมสมัยเพื่อพัฒนาจิตสำนึก
ความเป็นพลเมืองโลกในวิชาสังคมศึกษา
ณัฐภัทร คล้ายสุวรรณ¹และสิริวรรณ ศรีพหล²

Received 25 July 2023

Revises 26 September 2023

Accepted 30 September 2023

บทคัดย่อ

สื่อบันเทิงร่วมสมัยซึ่งเป็นที่นิยมของเยาวชนจำนวนมากหลายเรื่องมีเนื้อหาที่สะท้อนถึงความเป็นไปของสังคมและให้แง่คิดของการดำเนินชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน ผู้สอนสามารถคัดเลือกเนื้อหาและคติสอนใจที่แฝงไว้ในสื่อบันเทิงร่วมสมัยมาใช้ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาบทเรียนที่มีคุณค่า ทั้งยังสามารถพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนได้ โดยเลือกนำเสนอสื่อบันเทิงร่วมสมัยซึ่งเป็นที่นิยมของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ซีรีส์ Hometown Cha-Cha-Cha ซีรีส์ Not Me เขา...ไม่ใช่ผม ภาพยนตร์รายการกัมมังกรตัวสุดท้าย และภาพยนตร์อเวนเจอร์ส: เผด็จศึก มาเป็นตัวอย่างในการออกแบบบทเรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตั้งแต่ในระดับชุมชนระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, พลเมืองโลก, จิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลก, สื่อบันเทิงร่วมสมัย, สังคมศึกษา

¹ ข้าราชการครู โรงเรียนบางกะปิ: e-mail: nattapatklaisuwan@gmail.com

² ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: e-mail: sirivan100@gmail.com

Contemporary entertainment media to develop global citizenship consciousness in social studies

Nattapat Klaisuwan³ and Siriwan Sripahol⁴

Abstract

Many of contemporary entertainment media that are popular with youth contain content that reflects the current society and teach way of life in today's world. Instructors can select content and value in contemporary entertainment media to be used with appropriate learning management techniques to develop valuable lessons that can develop a global citizenship consciousness for youth. The author has chosen to contemporary entertainment media that are popular with youth in the present era, including: Hometown Cha-Cha-Cha, NOT ME, Raya and The Last Dragon, and Avengers: Endgame to be an example of lesson design to create citizenship consciousness at the community, national, regional, and global levels.

Keywords: Learning management, Global citizen, Global citizenship consciousness, Contemporary entertainment media, Social studies

³ Teachers at Bangkapi School: e-mail : nattapatklaisuwan@gmail.com

⁴ Honorary Professor at Srinakharinwirot University: e-mail: siriwan100@gmail.com

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ความท้าทายในบริเวณหนึ่งของโลกส่งผลกระทบต่อบริเวณต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจึงเกิดการตั้งคำถามต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของประชากรที่ต้องไม่เฉพาะเจาะจงต่อประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ยังต้องขยายความสำนึกมาสู่มีติระดับโลกด้วย ด้วยเหตุนี้ นโยบาย หลักสูตร และแนวทางการจัดการเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบันจึงมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสำนึกในความเป็นพลเมืองโลก (UNESCO, 2015, p. 14)

รายวิชาสังคมศึกษา เป็นรายวิชาที่บูรณาการองค์ความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะในฐานะพลเมืองประชาธิปไตยในโลกที่พึ่งพากัน (National Council for the Social Studies, 2022) ด้วยธรรมชาติของรายวิชาส่งผลให้สังคมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกให้กับเยาวชน

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกให้กับผู้เรียนนั้นสามารถทำได้หลายวิธี แต่ด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนปัจจุบันที่สนใจบทเรียนถูกพัฒนาขึ้นจากประเด็นร่วมสมัย หรือประเด็นที่ถูกนำเสนอผ่านช่องทางที่ผู้เรียนติดตามในชีวิตประจำวัน บทความนี้ขอเสนอแนวทางการนำสื่อออนไลน์เพื่อร่วมสมัยที่มีบทบาทต่อการสร้างค่านิยมและขัดเกลาเยาวชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลก โดยคัดเลือกสื่อออนไลน์เพื่อร่วมสมัยที่ฉายในช่วง พ.ศ. 2561-2565 ที่มีเนื้อเรื่องเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เป็นที่นิยมของเยาวชนในปัจจุบัน และมีแง่คิดที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกได้ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

ซีรีส์ Hometown Cha-Cha-Cha ซีรีส์ NOT ME เขา...ไม่ใช่ผม ภาพยนตร์
รายกับังกรตัวสุดท้าย และภาพยนตร์อเวนเจอร์ส: เผด็จศึก

Hometown cha-cha-cha สู่บทเรียนเริ่มต้นของการเป็นพลเมืองโลก

สื่อบันเทิงร่วมสมัยประเภทหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมของผู้ชมชาวไทยในทุกช่วงวัย คือ ซีรีส์เกาหลี ด้วยบทละครอันโดดเด่น มีการสอดแทรกเรื่องราวในชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างสมจริงสมจัง กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การพุดแทนใจคนจำนวนมากในสังคม อีกทั้งการสนับสนุนของรัฐบาลที่ทำให้ผู้ประพันธ์บทสามารถสร้างสรรค์บทได้อิสระเต็มที่ทำให้ซีรีส์เกาหลีเป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่มีผู้ชมให้ความสนใจจำนวนมาก หนึ่งในนั้นคือกลุ่มเยาวชนไทย (Tantivitayapitak, 2020) ด้วยความโดดเด่นของบทละครซีรีส์เกาหลีประกอบกับความนิยมในหมู่เยาวชน ซีรีส์เกาหลีจึงถือเป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่เหมาะสมจะนำมาสร้างบทเรียน รายวิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกให้กับผู้เรียน

ซีรีส์ Hometown Cha-Cha-Cha เป็นหนึ่งในซีรีส์เกาหลีที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้ชมเป็นอย่างมาก ด้วยเรื่องราวที่สะท้อนวิถีอันเรียบง่ายของผู้คนในหมู่บ้านขนาดเล็กแห่งหนึ่ง การอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย เข้าอกเข้าใจ มีความรักและความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งยังแฝงข้อคิดในการใช้ชีวิตไว้มากมาย เช่น การรู้จักให้อภัย การไม่เหยียบย่ำความฝันของคนอื่น การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงมีการสอดแทรกประเด็นร่วมสมัยทั้งเรื่องสังคมสูงวัย ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท และการให้ความสำคัญกับความฝันของเยาวชนไว้ในซีรีส์ (Luangsupaporn, 2021) แม้จะเป็นการนำเสนอประเด็นการใช้ชีวิตร่วมกันในหมู่บ้านขนาดเล็ก แต่ข้อคิดและสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านตัวละครล้วนเป็น

คุณลักษณะสำคัญของการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลก จึงขอนำเสนอแนวทางการนำซีรีส์เรื่องนี้มาสร้างบทเรียนที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองตั้งแต่ในระดับชุมชนของตนเอง แล้วต่อยอดไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองของประเทศและของโลกต่อไป

การนำซีรีส์ Hometown Cha-Cha-Cha เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนสามารถคัดเลือกบางตอนของซีรีส์ ซึ่งนำเสนอแง่คิดที่น่าสนใจมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมได้ สำหรับกิจกรรมที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ผู้สอนสามารถนำเสนอ 5 ประเด็นสำคัญ ที่ปรากฏในซีรีส์เพื่อนำเสนอให้นักเรียนได้รับชม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในชุมชน การให้ความสำคัญกับเยาวชนในชุมชน การรวมกลุ่มจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน การสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และการสืบสานประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะได้ชมเนื้อหาบางส่วน of ซีรีส์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ในประเด็นที่กลุ่มของตนได้รับมอบหมาย ซึ่งนักเรียนจะต้องศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการ พฤติกรรมและวิถีคิดของตัวเอง ผลจากการกระทำ รวมไปถึงแง่คิดที่ได้รับจากการชมสื่อที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ จากนั้นครูจะให้นักเรียนนำบทเรียนที่ได้เรียนรู้มาออกแบบแผนกิจกรรมตามหัวข้อที่กลุ่มของนักเรียนได้รับมอบหมายให้กับชุมชนรอบข้างโรงเรียน เมื่อแต่ละกลุ่มดำเนินการสำเร็จ ครูจะให้แต่ละกลุ่มได้มาแลกเปลี่ยนแง่คิดในการทำงานว่าได้เรียนรู้อะไรจากซีรีส์เรื่องนี้ และนำเสนอแนวทางการนำบทเรียนเหล่านั้นไปต่อยอดในการออกแบบแผนกิจกรรม ท้ายที่สุดครูจะให้นักเรียนทุกคนร่วมกันสรุปว่าการจะดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม ให้สำเร็จ ล่วงหน้านักเรียนจำเป็นต้องมีคุณลักษณะอะไรบ้าง แล้วคุณลักษณะเหล่านั้นจะ

ช่วยให้นักเรียนสร้างการเปลี่ยนแปลงและเป็นพลเมืองที่ดีในระดับประเทศและระดับโลกได้อย่างไร

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้จะช่วยให้นักเรียนเกิดแง่คิดว่าการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกเริ่มต้นได้จากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัว การถ้อยทีถ้อยอาศัย การเข้าอกเข้าใจ ความรักและความปรารถนาดีต่อกัน การมีสำนึกในความเป็นพลเมืองตั้งแต่ในระดับชุมชนของตนเอง แล้วสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างให้ผู้เรียนเกิดสำนึกในความเป็นพลเมืองดีของประเทศและของโลกต่อไป

อย่างไรก็ดี การนำซีรีส์ Hometown Cha-Cha-Cha มาใช้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองในระดับชุมชนนั้นยังมีข้อพึงระวัง หากบริบทของชุมชนที่ปรากฏในซีรีส์ที่อาจแตกต่างหรือห่างไกลไปจากบริบทของผู้เรียนจะส่งผลให้การเชื่อมโยงแง่คิดของซีรีส์สู่การปฏิบัติจริง การสร้างบทสนทนาในชั้นเรียน การวิเคราะห์ในกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการสังเคราะห์คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองเพื่อสรุปบทเรียนมีข้อจำกัด

Not Me เขา...ไม่ใช่ผม สู่บทเรียนการไม่เพิกเฉยต่อความอยุติธรรมในสังคม

ละครโทรทัศน์ประเภทซีรีส์วาย เป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยอีกประเภทที่มีกระแสตอบรับจากผู้ชมในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ให้ความสนใจในประเด็นการยอมรับความหลากหลายในสังคม อีกทั้งหลายเรื่องมีการสอดแทรกประเด็นทางสังคมลงไปด้วย โดยประเด็นสังคมที่ถูกนำเสนอในละครมักถูกนำไปพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อในสื่อสังคมออนไลน์ การนำละครโทรทัศน์ประเภทซีรีส์วายที่มีการสอดแทรกประเด็นทางสังคมมาสร้างบท

สนทนาในชั้นเรียนสังคมศึกษาจะช่วยให้นักเรียนตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม และเกิดจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองในทุกระดับ

Not Me เขา...ไม่ใช่ผม เป็นละครโทรทัศน์ประเภทซีรีส์วายที่น่าสนใจประเด็นความยุติธรรมทางสังคมในหลากหลายมิติ ด้วยเนื้อเรื่องที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างบทสนทนาของผู้ชมเกี่ยวกับประเด็นที่ละครนำเสนอจน #NotMeSeries ขึ้นเทรนด์ทวิตเตอร์อันดับ 1 ทุกครั้งที่ออกอากาศ โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงกลุ่มเพื่อนนักศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อประโยชน์ให้กับอภิสิทธิ์ชนในสังคมบางกลุ่ม ทั้งยังกดขี่และเอารัดเอาเปรียบคนส่วนใหญ่ในสังคม นักศึกษากลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการต่อสู้ผ่านระบบที่บิดเบี้ยวและถูกควบคุมโดยกลุ่มอภิสิทธิ์ชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้างให้สำเร็จได้ พวกเขาจึงเลือกใช้วิธีการสร้างความปั่นป่วน เปิดโปงขบวนการที่ไม่ชอบธรรม รวมไปถึงการเลือกใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อมุ่งหวังให้เกิดพลังของคนในสังคมที่ร่วมกันผลักดันให้ปัญหาในเชิงโครงสร้างและความไม่ยุติธรรมได้รับการแก้ไขและเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ถูกนำเสนอในเรื่องนี้ คือ การโต้เถียงของตัวละครถึงความชอบธรรมและผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการเลือกใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อต่อสู้กับโครงสร้างทางสังคมที่บิดเบี้ยวและไร้ซึ่งความยุติธรรม รวมไปถึงการสอดแทรกประเด็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรมไว้ในละครมากมาย เช่น ความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สิทธิผู้พิการ เป็นต้น (Khawpeuak, 2022) ด้วยเนื้อเรื่องที่สะท้อนปัญหาในสังคม และสอดคล้องกับความสนใจของเยาวชนปัจจุบัน ซีรีส์ Not Me เขา...ไม่ใช่ผม จึงเป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่สามารถนำมาพัฒนาเป็น

บทเรียนที่สร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมกับผู้เรียนในรายวิชาสังคมศึกษา

การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสำนึกความเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในรายวิชาสังคมศึกษานั้น ผู้สอนสามารถคัดเลือกบทสนทนาของตัวละครในตอนต่าง ๆ ของซีรีส์ Not Me เขา...ไม่ใช่ผม ที่น่าสนใจมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหาสังคมที่ปรากฏ รวมถึงปฏิกิริยาและการแสดงออกของตัวละครในซีรีส์ต่อปัญหาสังคมซึ่งจะสามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนที่เพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น กลุ่มคนที่ผลักดันการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยช่องทางหรือกลไกตามกฎหมายที่มีอยู่ และกลุ่มของตัวแสดงหลักในซีรีส์ที่เลือกใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อต่อสู้กับความอยุติธรรมในสังคม เมื่อผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของประเด็นปัญหาและการแสดงออกของตัวละครต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้แล้ว ครูจึงจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคพยากรณ์แบบตารางไขว้ผลกระทบ (Cross Impact Matrix) ที่จะให้นักเรียนร่วมกันคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตสำหรับปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่นักเรียนร่วมกันสรุปมาจากซีรีส์นั้น การแสดงออกต่อปัญหาสังคมใน 3 ลักษณะ จะส่งผลต่อนักเรียนและสังคมอย่างไร การจัดกิจกรรมลักษณะนี้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเปรียบเทียบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัญหาสังคม และในขั้นสรุปของกิจกรรมครูจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามจำนวนของปัญหาสังคมเพื่อให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันเสนอแนวทางการตัดสินใจดำเนินการต่อปัญหาสังคมที่กลุ่มของตนเองได้รับมอบหมายโดยอาศัยบทเรียนจากการคาดการณ์อนาคตที่ได้ร่วมกันเรียนรู้ในชั้นเรียนในขั้นก่อนหน้า

คุณค่าที่สำคัญของกิจกรรมนี้ คือ การสร้างบทเรียนเรื่องการไม่เพิกเฉยต่อความอยุติธรรมในสังคม และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาสังคมที่คำนึงถึงผล

อย่างรอบด้านให้กับนักเรียนซึ่งถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของการสร้างจิตสำนึก
ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับสังคม ระดับประเทศ และระดับโลก

อย่างไรก็ดี การนำซีรีส์ Not Me เขา...ไม่ใช่ผม มาพัฒนาเป็นบทเรียน
เรื่องการไม่เพิกเฉยต่อความอยุติธรรมในสังคมนั้น มุ่งเน้นที่จะพัฒนาให้ผู้เรียน
ตัดสินใจด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งกับตนเอง
และผู้อื่น ไม่ใช้บทเรียนที่ชี้นำ หรือพิพากษาการตัดสินใจของผู้เรียน การนำไปใช้
จึงต้องคำนึงถึงช่วงวัยของผู้เรียนที่เหมาะสม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่
ปลอดภัย และเปิดพื้นที่ให้กับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายอย่างไว้อคติ

Raya and The Last Dragon สื่อบทเรียนการสร้างประชาคมแห่งความไว เนื้อเชื้อใจ

ภาพยนตร์ประเภทการ์ตูนแอนิเมชันถือเป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่
เยาวชนส่วนมากให้ความสนใจรับชมอย่างกว้างขวาง มีจุดเด่นอยู่ที่การดำเนิน
เรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ฝ่าฝืนอุปสรรคของตัวละครเอกในดินแดนจินตนาการ
เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ปรารถนาในจิตใจ ด้วยเนื้อเรื่องที่เข้าใจง่าย แต่แฝงไปด้วย
แง่คิดและคติสอนใจ ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงการนำภาพยนตร์ประเภทการ์ตูน
แอนิเมชันที่เยาวชนมีความคุ้นเคยมาสู่การสร้างบทเรียนเพื่อพัฒนาจิตสำนึก
ความเป็นพลเมืองโลกในวิชาสังคมศึกษา

ภาพยนตร์รายากับมังกรตัวสุดท้าย (Raya and The Last Dragon)
เป็นภาพยนตร์แอนิเมชันแนวผจญภัยที่ตัวละครเอกเป็นตัวแทนจากภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านการนำเสนอเรื่องราวของนครสมมติชื่อ คุมันตรา ที่
วันหนึ่งเกิดความขัดแย้งจนแตกแยกออกเป็น 5 เผ่าใหญ่ แม้มีความพยายามจะ
สร้างความสมานฉันท์ระหว่างทั้ง 5 เผ่า เพื่อรวมกันเป็นคุมันตราอีกครั้ง แต่

ด้วยอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันและความไม่ไว้วางใจระหว่างกันกลับทำให้เกิดปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น ความไม่ไว้วางใจระหว่างกันจึงเปลี่ยนอดีตมิตรให้กลายเป็นศัตรู แก่นหลักของเรื่องจึงมุ่งเน้นไปที่ความยากลำบากของการสร้าง “ความไว้วางใจ” และ “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” อย่างไรก็ตาม สองสิ่งนี้จำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดและสันติสุขของชาวนครคูมันตรา อีกหนึ่งจุดเด่นของภาพยนตร์ คือ เรื่องนี้ไม่ได้มุ่งนำเสนอวัฒนธรรมที่เป็นตัวแทนของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ผู้สร้างนำเอาวัฒนธรรมของหลายชนชาติมาผสมผสานกันเพื่อสะท้อนแนวคิดความเป็นวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Muen-A, 2021; Khamplub, 2021; Kodwanta, 2021)

ภาพยนตร์รายากับมังกรตัวสุดท้ายเสมือนเป็นภาพสะท้อนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันให้เกิดขึ้นในภูมิภาคแห่งนี้ ในแง่หนึ่งความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความแตกต่างทางอัตลักษณ์นำไปสู่ความบาดหมางและอคติต่อกลุ่มคนที่แตกต่าง ในทางกลับกันความเข้าใจในมนต์เสน่ห์ของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายถือเป็นต้นทุนสำคัญสู่ความก้าวหน้าของภูมิภาค (Panlert, 2019; Kodwanta, 2021) ภาพยนตร์เรื่องนี้จึงถือเป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์การลดอคติทางชาติพันธุ์ การพึ่งพาอาศัยกัน ความไว้วางใจ และความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งล้วนเป็นมโนทัศน์ที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก

การต่อยอดแนวคิดของภาพยนตร์รายากับมังกรตัวสุดท้ายสู่การสร้างบทเรียนในวิชาสังคมศึกษานั้นผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมโดยเปลี่ยนแปลง

บริบทของเรื่องราวจากนครकुมนัตรามาเป็นนครอุษาคเนย์ ดินแดนของผู้คนหลากหลายกลุ่มชนที่มีเรื่องราวร่วมกันมาอย่างยาวนาน แต่วันหนึ่งเกิดการขีดเส้นแบ่งดินแดน ทำให้นครแห่งนี้ถูกแบ่งออกเป็น 11 อาณาเขต วันเวลาที่ล่วงเลยทำให้แต่ละอาณาเขตหลงลืมรากเหง้าที่เคยมีร่วมกันมา มุ่งแต่จะพิทักษ์ผลประโยชน์ในอาณาเขตของตน จนนำไปสู่การกระทบกระทั่งระหว่างกันอยู่บ่อยครั้ง จากความสมานฉันท์ในนครแห่งนี้ผันแปรไปสู่ความไม่เข้าใจ ความไม่ไว้วางใจระหว่างกัน จากนั้นครูจึงให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่าหากเป็นเช่นนี้ต่อไปจะเกิดอะไรขึ้นกับนครอุษาคเนย์ และหากนักเรียนเป็นพลเมืองคนหนึ่งของนครอุษาคเนย์ นักเรียนจะนำบทเรียนเรื่อง “ความไว้นื้อเชื่อใจ” และ “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” จากกรณีของนครकुมนัตรามาสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับนครอุษาคเนย์ได้อย่างไร ท้ายที่สุดผู้สอนจึงเชื่อมโยงว่านครอุษาคเนย์ก็คือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่หากพลเมืองทุกคนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของภูมิภาคนี้ ร่วมกันสร้างประชาคมแห่งความไว้นื้อเชื่อใจ ปราศจากอคติ และยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย ความขัดแย้งจะถูกแทนที่ด้วยความเข้าใจ การมุ่งเอาชนะจะถูกแทนที่ด้วยการถ้อยทีถ้อยอาศัย มิตรภาพและสันติสุขก็จะเกิดขึ้นในภูมิภาคแห่งนี้

Avengers: Endgame สู่บทเรียนการเป็นฮีโร่ในแบบฉบับของนักเรียน

สื่อบันเทิงร่วมสมัยอีกประเภทหนึ่งที่ช่วยปลูกจินตนาการและเป็นที่ยอมรับของเยาวชนในปัจจุบัน คือ ภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่ เสน่ห์ของภาพยนตร์ประเภทนี้อยู่ที่การนำเสนอประเด็นที่กำลังเป็นกระแสในสังคมในรูปแบบที่น่าสนใจ เล่าเรื่องผ่านตัวละครเอกที่อาศัยความสามารถพิเศษเฉพาะตัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและสร้างสังคมที่ดีกว่า ด้วยเสน่ห์อันเป็นจุดเด่นที่ช่วยสร้าง

แรงบันดาลใจในการทำประโยชน์ให้กับสังคมแก่ผู้ที่ได้รับชม การนำภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่มาสร้างบทเรียนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกในวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายและน่าสนใจเป็นอย่างมาก

ภาพยนตร์อเวนเจอร์ส: เผด็จศึก (Avengers: Endgame) ถือเป็นภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่ที่เล่าเรื่องราวของเหตุการณ์ภายหลังจากที่ธาร์นอสผู้มีความคิดจะทำให้ปริมาณของมนุษย์ในจักรวาลลดลงไปครึ่งหนึ่งเพื่อฟื้นคืนความสมดุลระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ ได้ใช้ถุงมือซึ่งประดับด้วยอัญมณีครองพิภพ 6 ชิ้น ทำให้มนุษย์สูญหายไปครึ่งจักรวาล เป็นเหตุให้บรรดาซูเปอร์ฮีโร่ที่เหลืออยู่ต้องร่วมมือกันแสวงหาอัญมณีทั้ง 6 ชิ้น และนำผู้คนที่สูญหายให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อีกครั้ง ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (Satha-Anand, 2019) ได้วิเคราะห์การนำเสนอประเด็นของภาพยนตร์อเวนเจอร์สว่า สิ่งที่ธาร์นอสคิดนั้นสอดคล้องกับกระแสของสังคมในปัจจุบันเพราะปัญหาของโลกในขณะนี้ คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมซึ่งสวนทางกับการเพิ่มขึ้นของประชากร ดังนั้นสิ่งที่ธาร์นอสพยายามทำ คือ การปรับดุลยภาพระหว่างประชากรกับทรัพยากรของจักรวาล หากพิจารณาจากปรากฏการณ์โลกร้อนและความแปรปรวนของสภาพอากาศที่กำลังเกิดขึ้น แม้มีความพยายามควบคุมคาร์บอนไดออกไซด์หรือปัจจัยต่าง ๆ แต่จะแก้ปัญหาได้มีประสิทธิภาพหรือไม่ ในขณะที่ประชากรของโลกใน ค.ศ. 2050 จะเพิ่มไปที่ 9,000 ล้านคน แน่นอนว่าการที่ธาร์นอสทำให้คนจำนวนครึ่งจักรวาลต้องสูญหายไปไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้อง แต่การคืนดุลยภาพสู่จักรวาลก็เป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ ซึ่งน่าสนใจว่าบรรดาซูเปอร์ฮีโร่ที่ต่อสู้กับธาร์นอสพยายามขัดขวางแผนการที่ธาร์นอสจะทำให้ผู้คนต้องสูญหายไปครึ่งจักรวาล แต่ไม่มีซูเปอร์ฮีโร่คนใดเสนอทางออกว่าจะคืนดุลยภาพสู่จักรวาลอย่างไร

การตั้งประเด็นการค้นคว้าภาพสู่จักรวาลของฮาร์นอสเป็นสาระสำคัญที่พลเมืองโลกในยุคปัจจุบันต้องพึงตระหนักและให้ความสำคัญเพราะหาสิ่งแวดล้อนั้นส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทุกคน โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์นี้สามารถบูรณาการเข้ากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้ โดย SDG Move (2021) ได้ระบุว่าเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติ สิ่งแวดลอมประกอบด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ SDG6 การเข้าถึงน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภค SDG12 การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน SDG13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ SDG14 การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลและมหาสมุทร และ SDG15 การอนุรักษ์ระบบนิเวศบนบก

การจัดการเรียนรู้ในประเด็นนี้ผู้สอนจะกำหนดให้เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 เป้าหมาย เป็นเสมือนอัญมณี 5 ชิ้น และอัญมณีชิ้นที่ 6 ซึ่งเป็นชิ้นที่ใหญ่ที่สุด คือ การสร้างดุลยภาพระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดลอม จากนั้นจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะเป็นซูเปอร์ฮีโร่ จำนวน 6 คน ที่ต้องเดินทางไปทำภารกิจเพื่อนำอัญมณีแต่ละชิ้นกลับคืนมา ดังนี้

1. Doctor Strange ซึ่งมีอาชีพเป็นแพทย์ ต้องไปทำภารกิจช่วยให้ชาวแอฟริกาที่มีน้ำสะอาดใช้ในการอุปโภคบริโภค เพื่อแลกกับอัญมณีชิ้นที่ 1
2. Ironman ซึ่งมีอาชีพเป็นนักธุรกิจ ต้องไปทำภารกิจผลักดันให้ชาวยุโรปให้ความสำคัญกับการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดลอม เพื่อแลกกับอัญมณีชิ้นที่ 2
3. The Hulk ซึ่งมีอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์ ต้องไปทำภารกิจผลักดันให้ชาวอเมริกาใส่ใจกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก เพื่อแลกกับอัญมณีชิ้นที่ 3

4. Hawkeye ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องไปทำภารกิจผลักดันให้ทุกคนครอบครัวในทวีปออสเตรเลีย ใส่ใจกับการดูแลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อแลกกับอัญมณีชิ้นที่ 4

5. Captain America ซึ่งมีอาชีพเป็นทหาร ต้องไปทำภารกิจผลักดันให้ชาวเอเชียใส่ใจกับการฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมเพื่อแลกกับอัญมณีชิ้นที่ 5

6. Spiderman ซึ่งมีอาชีพเป็นนักเรียน ต้องไปทำภารกิจผลักดันให้ชาวโลกตระหนักถึงการสร้างดุลยภาพระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อแลกกับอัญมณีชิ้นที่ 6

โดยวิธีการทำภารกิจ คือ ผู้สอนจะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนงานเชิงสร้างสรรค์โดยอาศัยเทคนิค RAFT ที่การเขียนจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขบทบาทของซูเปอร์ฮีโร่ที่กลุ่มของนักเรียนได้รับ เช่น กลุ่มที่ 1 จะเขียนในบทบาทแพทย์ จากนั้นแต่ละกลุ่มต้องกำหนดกลุ่มผู้อ่าน รูปแบบที่จะนำเสนอ และหัวข้อที่จะเขียน แล้วลงมือเขียนงานอย่างสร้างสรรค์และนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจหากงานเขียนผ่านเกณฑ์การประเมินที่ครูกำหนดถือว่าทำภารกิจสำเร็จ

การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้นักเรียนจะได้สวมบทบาทเป็นซูเปอร์ฮีโร่ที่ไม่ได้อาศัยพลังวิเศษมาช่วยในการแก้ไขปัญหา แต่ต้องอาศัยหน้าที่การงานของแต่ละคนมาร่วมกันผลักดันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ธารนอสเป็นกังวล กิจกรรมข้างต้นจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าทุกคนในสังคมมีส่วนที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก และเห็นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือและการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลก

อย่างไรก็ดี ภาพยนตร์อเวนเจอร์ส: เผด็จศึก มุ่งเน้นการดำเนินเรื่องไปที่ความสำเร็จของเหล่าซูเปอร์ฮีโร่ที่สามารถนำผู้คนที่สูญหายจากความพยายามลดจำนวนมนุษยชาติของธารนอสให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อีกครั้ง ไม่ใช่การ

นำเสนอทางออกที่จะฟื้นคืนความสมดุลระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ ในกรณีนี้ สื่อบันเทิงร่วมสมัยจึงทำหน้าที่เป็นตัวจุดประกายการเรียนรู้ เป็นเส้นเรื่องที่ผู้สอนสามารถนำมาร้อยเรียงเพื่อกำหนดเป็นสถานการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเป็นโจทย์คำถามที่ท้าทายการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทสรุป

การใช้สื่อบันเทิงร่วมสมัยทั้ง 4 เรื่อง ร่วมกับเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีในมิติที่ต่างกัน โดยบทเรียนจากซีรีส์ Hometown Cha-Cha-Cha ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่นซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตั้งแต่ในระดับชุมชนซึ่งเป็นฐานที่สำคัญของการเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลก บทเรียนจากซีรีส์ Not Me เขา...ไม่ใช่ผม จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ไม่เพิกเฉยต่อความอยุติธรรมในสังคมซึ่งเป็นคุณลักษณะขั้นพื้นฐานของพลเมืองทั้งในระดับประเทศและระดับโลก บทเรียนจากภาพยนตร์ยากับมังกรตัวสุดท้ายนั้นช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองของภูมิภาคและโลกที่อยู่ร่วมกันด้วยความไวเนื้อเชื่อใจ ปราศจากอคติ และยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย และบทเรียนจากภาพยนตร์อเวนเจอร์ส: เผด็จศึก ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองโลกที่พร้อมจะเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ รับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น และประสานความร่วมมือเพื่อสร้างทางออกที่ดีที่สุดสำหรับมวลมนุษยชาติ ด้วยเหตุนี้สื่อบันเทิงร่วมสมัยทั้ง 4 เรื่อง ที่ถูกนำมาใช้ร่วมกับเทคนิคในการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมจะช่วย

สร้างบทเรียนสังคมศึกษาที่มีคุณค่า สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตั้งแต่ในระดับชุมชน ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

สื่อบันเทิงร่วมสมัยที่ได้นำเสนอในบทความข้างต้นจำนวน 4 เรื่อง เป็นเพียงตัวอย่างการนำเสนอบันเทิงร่วมสมัยมาใช้ร่วมกับเทคนิคการสอนเพื่อพัฒนาบทเรียนที่ช่วยสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกให้แก่เยาวชน อนึ่งสื่อบันเทิงร่วมสมัยซึ่งเป็นที่นิยมของเยาวชนปัจจุบันอีกหลายเรื่องมีเนื้อหาที่สามารถนำมาสร้างเป็นบทเรียนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกให้กับเยาวชนได้ หากแต่การจะสร้างบทเรียนให้แก่เยาวชนนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาถึงแง่คิดที่แฝงไว้ในสื่อเรื่องต่าง ๆ จากนั้นเลือกใช้เทคนิคการสอนที่มีความเหมาะสม อันจะนำไปสู่บทเรียนที่มีประสิทธิภาพ สร้างความสนใจ ความประทับใจ และการเห็นคุณค่าของบทเรียนให้เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เรียน เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของบทเรียน

เอกสารอ้างอิง

- Khamplub, T. (2021). *Raya and the Last Dragon: Love, hope and trust beneath the blue dragon's fur*. Retrieved from <https://adaymagazine.com/raya>
- Khawpeuak, K. (2022). *NOT ME: A new step in the Y series that exposes the system of injustice and privileges in society*. Retrieved from <https://thestandard.co/not-me-series-y/>

- Kodwanta, T. (2021). *Raya and the Last Dragon: Southeast Asia's Utopia*. Retrieved from <https://thepeople.co/raya-and-the-last-dragon-southeast-asia/>
- Luangsupaporn, J. (2021). *Hometown Cha-Cha-Cha: Life lessons that Hong and Gong Jin don't teach, but you must go through and learn on your own*. Retrieved from <https://thestandard.co/hometown-cha-cha-cha-7/>
- Muen-A, K. (2021). *Raya and the Last Dragon: How disney represents ASEAN in animation?*. Retrieved from <https://ngthai.com/cultures/34285/rayaandthelastdragon/>
- National Council for the Social Studies. (2022). *National Curriculum Standards for Social Studies: Introduction*. Retrieved from <https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies-introduction>.
- Panlert, C. (2019). *Promoting intercultural Dialogue and a culture of peace in SEA through shared histories*. Bangkok: Agricultural cooperative printing demonstrations of Thai Co., Ltd.
- Satha-Anand, C. (2019). "When you sell hope, someone buys it" : Read the Super Hero edition of 'Chaiwat Satha-Anand'. Retrieved from <https://www.the101.world/chaiwat-satha-anand-interview/>

SDG Move. (2021). *SDG 101 | Did you know? SDGs 17 goals can be divided into 5 groups*. Retrieved from

<https://www.sdgmovement.com/2021/03/29/sdgs-5p/>

Tantivitayapitak, V. (2020). *Why do Korean series dominate people?*. Retrieved from <https://www.the101.world/why-korean-dramas-are-popular/>

UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. Paris: UNESCO.

